

A baróti régi-, avagy ZATHURECZKY-temető leírása

(Kivonat)

Barót északkeleti végében, a Szőlős-oldalon található a ZATHURECZKY-temető, a helység egy régebbi temetője, mely a hatvanas évek elejéig volt használatban. Ide temetkeztek (feltételezhetőleg a 18. századtól) a helység nem római katolikus vallású lakói, mivel az akkori vallási viszonyok nem engedték más vallásúak temetését a katolikus temetőben, sőt a falu belterületén sem.

A temetőben nyugszik SIMONFY Sámuel, BEM tábornok táborigorva, id. ZATHURECZKY István ügyvéd, földbirtokos, ifj. ZATHURECZKY István '48-as huszárcapitány, DEBICZKI Mihály, miskolci származású gyógyszerész, TÓDOR András, görög katolikus lelkész, FÜLEI FOSZTÓ Zsigmond tanító és mások.

A temető jelenleg azonosítható legújabb síremléke a Dr. ZATHURECZKY Lajosé 1958-ból.

A temetőben a SIMONFY Sámuel és az ifjú ZATHURECZKY István sírjánál minden év március 15-én megemlékezést és koszorúzást tartanak a barótiak.

A Barót északkeleti végében, a Szőlős-oldalon található, úgynevezett ZATHURECZKY-temető jelenleg a helység legrégebbi temetője. A község protestáns és görög katolikus lakosai temetkeztek ide. A korabeli vallási viszonyok nem engedtek más vallásúakat a katolikus temetőbe te-

metkezni, sőt a más vallásúak a temetőjüket csak a község határában nyithatták. Az ún. ZATHURECZKY-temető először a CSEREYek, majd 1817 után a ZATHURECZKYek családi temetőhelye volt, de ide temetkeztek Barót más református, unitárius, görög katolikus lakosai is.

A temető, annak ellenére, hogy 1897. április 13-án a római katolikus temető mellett új protestáns temetőt is nyitának¹, a hatvanas évek elejéig még használatban van (a jelenleg azonosítható legújabb síremléke a Dr. ZATHURECZKY Lajosé 1958-ból).

Jelenleg a temetőben 32 sírt lehet azonosítani a síremlékek, vagy azok maradványai alapján. Régen ennek a többszöröse lehetett, ezt bizonyítja a temető területén látható sok sírhant-szerű kiemelkedés és a több helyen a földből előbukkanó téglák, kő és maltertörmelék. Mikor a temető hegye alatt elhaladó jelenlegi műutat építették, - az idősebbek elbeszélései szerint - több sírt elpusztítottak bulldózerrel, és ráépítették az úttestet.

A temető még meglévő jelentősebb síremlékei:

1./ dr SIMONFY Sámuel síremléke (1 sz. sír) vörösesbarna hermányi andezitből készült obeliszk azonos anyagból készült sírkerettel. A síremlék felirata:

Itt nyugszik
kibédi

Dr. SIMONFY SAMUEL

járás orvos

szül 1817, megh. 1898

Jótekonyságodat

csak szíved jóságá

múlta felül

SIMONFY Sámuel Tordán született 1817-ben. Milánóban végezte az orvosi egyetemet. Az 1848-as szabadságharcban BEM tábornok táborigorvosaként szolgált. A szabadságharc bukása után Lengyelországba menekült, majd hazatérésekor Nagyajtán, Baróton és végül Oklándon lett járásorvos. Nagy szakértelemmel végezte munkáját. Baróton hunyt el 1898-ban².

2./ Id. ZATHURECZKY István és neje Tasnádi NAGY Juliánna síremléke (7 sz. sír)

bogáti karcos homokkőből készült obeliszk. A sírkő felirata:

baloldalt: alsó zaturcsai
ZATHURECZKY ISTVÁN

szül. 1790 okt. 25

megh. 1870 okt. 12

szemből: Fiui kegyelet jeléül
emeltette

ZATHURECZKY GYULA

jobboldalt: Tasnádi

NAGY JULIANNA

szül. 1799 sept. 29.

megh. 1878 márc. 12.

ZATHURECZKY István ügyvéd,
ZATHURECZKY János és JESZENSZKY Zsuzsanna fia, feleségével, Tasnádi NAGY Juliánnával 1817-ben költözött Háromszékre Túróc vármegyéből, ahol Baróton és Olaszteleken tekintélyes birtokot szerzett. Házasságukból tizenkét gyermek született, köztük István, az 1848-49-es szabadságharc huszárkapitánya, Emília, a Székely Nemzeti Múzeum alapítója, Károly, császári és királyi ezredes és Gyula, országgyűlési képviselő³.

3./ ifj ZATHURECZKY István és ZATHURECZKY Lajos síremléke (10 sz. sír). A sírkő felirata:

baloldalt: LÉGY VÉDŐNK
ZATHURECZKY ISTVÁN
EMLÉKÉNEK, A KI A HAZA:
ÉRT VIVOTT HARCZOK
VIHARAIVAL SOK DICSŐ-
SÉGGEL VIVOTT MEG,
DE AZ EZT KÖVETETT
NAGY NEMZETI CSAPÁS
ÁLDOZATJA LETT!
SZÜL. 1821 OC. 25 MEGH 1858 JUN 15.
szemből: A TESTVÉRI
SZERETET A VÉRSÉG
ÉS BARÁTSÁG
KEGYELETE JELÉÜL
EMELTETTE
E GYÁSZEMLÉKET
ZATHURECZKY GEDEON
1858

jobboldalt: ZATHURECZKY
LAJOS

A FÁRADHATATLAN GAZ-
DA A HAZA ÉS CSALÁDI
KÖR HŰ FIÁNAK VÉG
NYUGHELYE

SZÜL: 1819 JAN. 16..

MEGH. 1855 OCT 16.

Ifjú ZATHURECZKY István az 1848-49-es szabadságharcban, mint székely huszárkapitány teljesített szolgálatot. A dévai kapituláció után, a szabadságharc befejeztekor az aradi katonai bíróság halálra ítélte, de kegyelemből tizenkét évi várfogságra változtatták az ítéletet, melyből hét évet el is szenvedett a Kufsteini várbörtönben, s az ott szerzett betegségében hazatért után 1858-ban meghalt⁴.

4./ TÓDOR András görög katolikus lelkész és neje, PÉTER Róza síremléke (24. sz. sír) dacittufából készült obeliszk, mely jelenleg le van döntve.

A síremlék felirata:

(felül kereszt)

It nyugszik

TODOR ANDRAS

GÖR. KAT. LELKESZ

ki élt 63 évet m: h:

1883 Ápr. 21én neje

PÉTER RÓZA

ki élt 83 évet m: h:

1910 Ápil 15én

BÉKE PORAIKRA

E sírkövet állíttaták

Fia és menyé.

5./ Idős DEBITZKY Mihály síremléke (25 sz. sír) mészkőből készült. Jelenleg a síremlék ledöntött és kettétört állapotban látható. Felirata a következő:

ITT NYUGSZIK

ID. DEBITZKY MIHÁLY

GYÓGYSZERÉSZ

SZÜL. MISKOLCZON 1800

MEGH 1865

Béke poraira

6./ FÜLEI FOSZTÓ Zsigmond tanító an-
dezitből készített jellegzetes formájú síremléke
(31 sz. sír).

A síremlék felirata:

18

86

Sept. 20án

IT NYUGSZIK

Fülei FOSZTÓ

ZSIGMOND

VOLT 8 ÉVIG

ISKola Tanító

Élt 38 évet

Emeltete nője

NAGY Mónika

A temető külön érdekessége a föld alá épített, egykor feltehetőleg kriptául szolgáló építmény, boltíves üreg (6 sz. sír). A kriptá legidősebbek visszaemlékezése szerint már a század első két évtizedében is jelenlegi üres állapotban volt látható. Az üreg hátsó felében az utóbbi években avatatlan kezek a falat több helyen is megbontották, talán abban reménykedve, hogy a fal mögött egy másik üreget, helyiséget találnak, amint azt sokan beszéltek Baróton, de a bontásnál egy helyen előbukkant a föld, ami ezt a feltételezést cáfolni látszik.

Érdekes még a ZATHURECZKY István és Lajos síremléke mellett található tumba (koporsó alakú kő) (9 sz. sír), mely Barót temetőiben egyedülálló. A tumba felirata sajnos az idők folyamán szinte teljesen elpusztult. Ma már csak néhány betű körvonalazódik rajta.

További síremlékek, melyeken valamilyen felirat olvasható vagy más jellegzetessége van:

1./ Az andezitből készült obeliszk (2 sz. sír) felirata:

Itt nyugszik

kis bacsoni

BENEDEK JÓZSEF

szül. 1821-

m:h: 1894

Béke hamvaira

2./ A 3 sz. síremlék:

Katharina WELL...

1996 tavaszán még látszott a temető egyetlen német nyelvű sírkövének töredéke (a nyolcvanas évek végén még az egész), de ez mára teljesen lemállott.

3./ A 4 sz. síremlék:

PETROVICS Sándor sírja

A kriptá előtt álló sírkövön a nyolcvanas évek végén még látszott PETROVICS Sándor neve. Mára a felirat teljesen lepusztult.

4./ Az 5 sz. síremlék

A 4 sz. sírtől északkeletre található az 5 sz. sír, melynek letört sírköve a kriptába begurítva látható. A sírkövön a BARTHER név olvasható.

5./ A 11 sz. sír:

A síremlék felirata:

ZATHURECZKY

LAJOS

M.H.1958

Andezit sírkő és sírkeret.

6./ A 17 sz. sír:

A szürke andezit sírkövön, a kő jelenlegi állapotából ítélve, soha nem volt felirat, csak egy egyszerű kereszt.

7./ A 18 sz. sír:

PARATÉJ Miklós és RÁDUJ Anna síremléke szürke andezitből készült. Tetején kereszt található.

8./ A 19 sz. sír:

IRIMI Márton ledöntött andezit síremléke.

9./ A 20 sz. sír:

BERSZÁN Barbara (1850-1900) síremléke négy darabba ledöntött hermányi andezit sírkő.

10./ PARATÉH Borb... (hiányzik) - dacittufa sírkő töredék.

A mellékelt térképen a 8, 12, 13, 14, 15, 16, 21, 22, 26, 27, 28, 29, 30, 32 számmal jelölt sírokat sírkeretek, felirat nélküli sírkőcsomok, több darabra tört és hiányosságánál fogva összerakhatatlan sírkövek jelölik.

A hatvanas évek végén KISGYÖRGY Zoltán geológus szakíró a helyszínen összeírta az akkor fellelhető sírokat. Az általa összeírt síremlékek közül mára néhány teljesen elpusztult vagy hozzáférhetetlenné vált (feliratos felére dőlt, vas-tag fák és bozót nőttek a feliratos fele elé stb.). Ezek a sírok a következők:

1./ Száldobosi id KOLUMBÁN Gábor
1883-1961

nyugóhelye; fedje hamvait szeretet és béke.

78 évet élt az életben, legyen csendes pihenése.

sz. 1886 m.h. 1961 szept. 29

B.P.

- 2./ ZATHURECZKY Gábor
1838-1906
HEIM Gyula
ezredes
1849-1902
ZATHURECZKY Arthur
1893-1960
3./ özv. SZARKA Gáborné
BRASSAI Juliánna
1807-1886
4./ ZATHURECZKY Lajos
1819 I 16-1855 IX 16
5./ ALSÓZATHURCSAI ZATHURECZKY Lajos
6./ CSEREZ István 1859⁵.

A jobb sorsra érdemes temető nemzeti emlékhelyeink egyike. Sajnos fokozatosan pusztul az emberi vandalizmus és a természet romboló hatására.

A temetőben a SIMONFY Sámuel, valamint ifjú ZATHURECZKY Istvánsírjánál minden március 15.-én megemlékezés és koszorúzás zajlik.

Irodalom

1. id. KESE Jenő: A baróti református egyházközség megalakulásának és fejlődésének története (kézirat)
2. SIMONFY Ákos leírása SIMONFY Sámuelről (kézirat a baróti ref. egyh. levéltárában. Az adatok átvéve id. KESE Jenő kéziratából)
3. Dr. ZATHURECZKY Miklós: ZATHURECZKY és DÁVID ikersaládok története 1200-1942 (Budapest, 1942)
4. Dr. ZATHURECZKY Miklós, i.m. és Ifjabb Zathurcsai ZATHURECZKY István emlékiratai 1849-től 1856-ig (kézirat a Székely Nemzeti Múzeum Könyvtárában)
5. Az adatok KISGYÖRGY Zoltántól
A fényképfelvételeket HOFFMANN Edit fényképész, a térképet DÉNES István geológus készítette, a sírkövek anyagát DÉNES István határozta meg.
Azon adatok, amelyeknél forrásmunka nincs feltüntetve, a helyszínen végzett kutatás eredménye.

Despre cimitirul vechi (ZATHURECZKY) de la Baraolt (Rezumat)

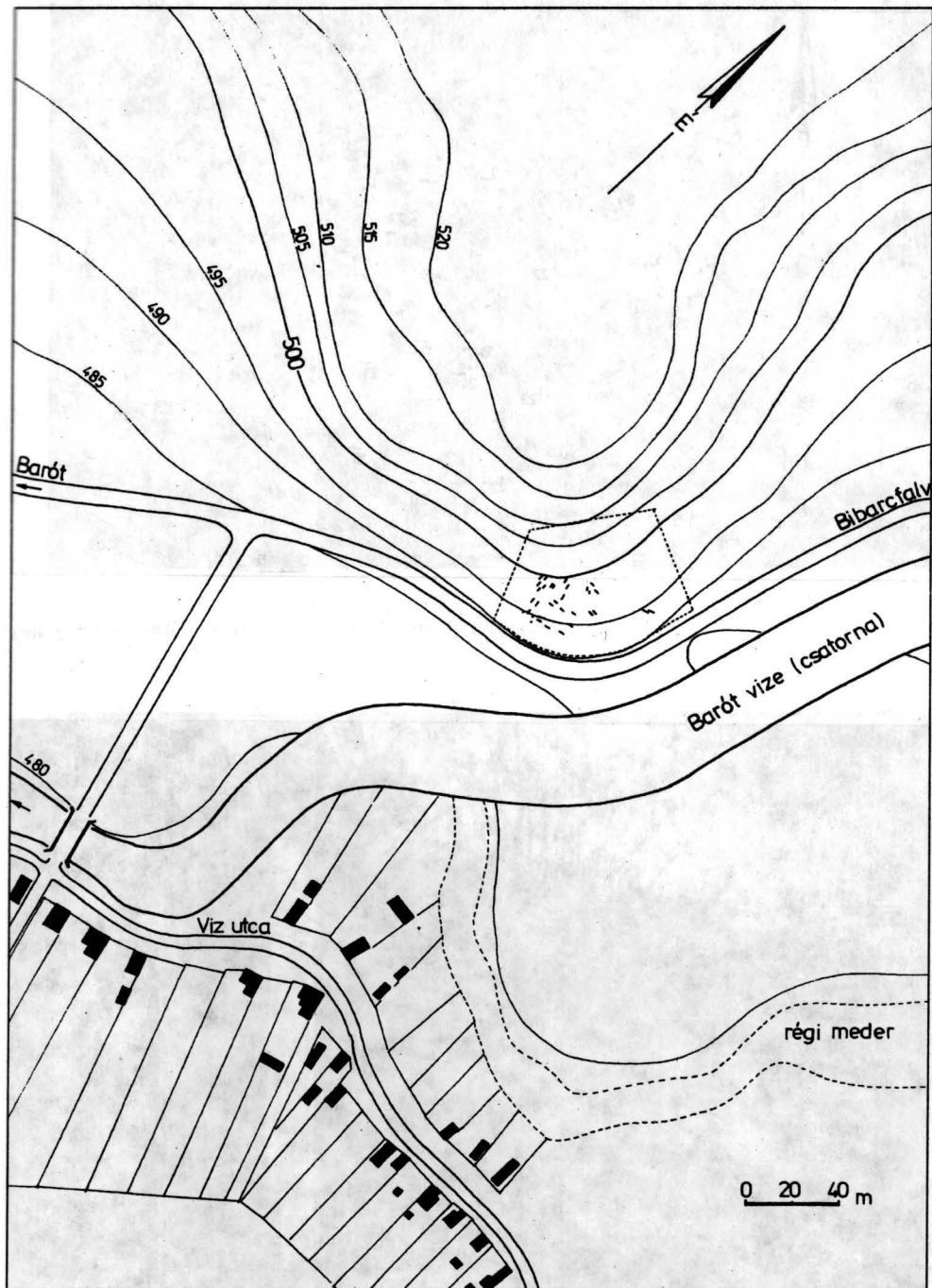
Cimitirul ZATHURECZKY din Baraolt se găsește la capătul NE al localității, în locul

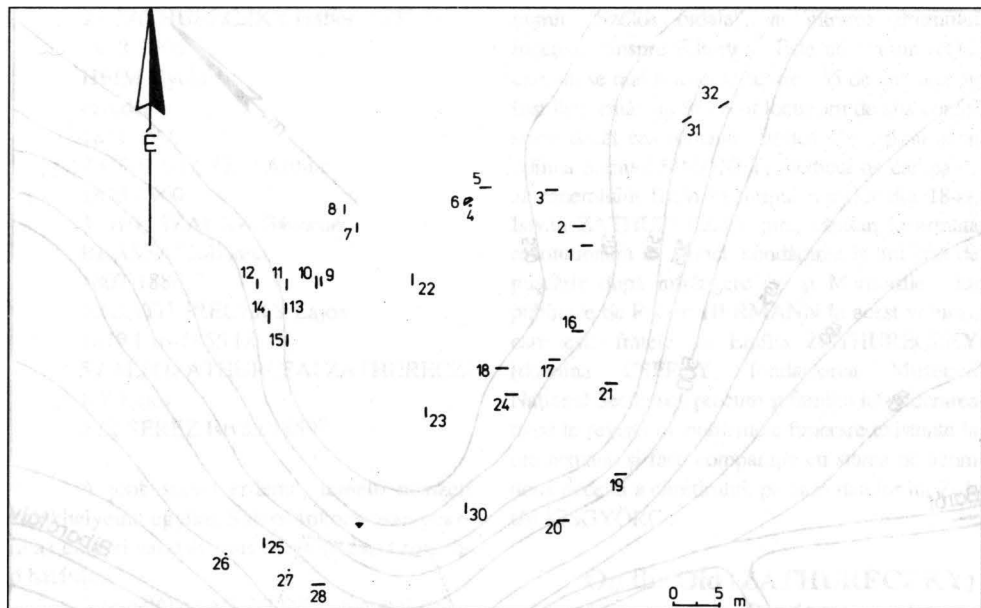
numit „Szőlős-oldala“, la intrarea drumului județean dinspre Biborțeni. Este un cimitir vechi, care nu se mai folosește de vreo 35 de ani, aici au fost înmormântați în trecut locuitorii de altă confesiune decât cea romano-catolică. Aici și-au găsit odihna Sámuel SIMONFY, medicul de campanie al generalului BEM în timpul luptelor din 1849, István ZATHURECZKY jun., căpitan în armata revoluționară de atunci, condamnat la ani grei de pușcărie după înfrângere (v. și Memoriile... lui publicate de Róbert HERMANN în acest volum), care este fratele lui Emília ZATHURECZKY (doamna CSEREY, fondatoarea Muzeului Național Secuiesc), precum și familia lor. Lucrarea trece în revistă monumentele funerare existente la ora actuală, și face comparație cu starea de acum două decenii a cimitirului, pe baza datelor lui Zoltán KISGYÖRGY.

On the Old (ZATHURECZKY) Cemetery in Barót (Baraolt)

(Abstract)

The ZATHURECZKY Cemetery in Barót is placed in the north-eastern Part of the locality, in the part called „Szőlős-oldala“, at the entrance of the road from Bibarcfalva (Biborțeni). It is an old cemetery which has not been used for more than 35 years. It was there that the dead of confessional communities other than Catholic were buried in the past. Important names can be read there such as Sámuel SIMONFY (the military doctor of general BEM), István ZATHURECZKY, Jun. (captain in the revolutionary army during the battles in 1848-1849, and who had been put to jail after the defeat - see The Memories... published by Róbert HERMANN in this volume), Emília ZATHURECZKY's brother (Lady CSEREY, the founder of the Székely National Museum), as well as their family. The paper has in view the existing funeral monuments comparing the actual state of the cemetery with the one about two decades ago, on basis of the data of Zoltán KISGYÖRGY.

2. ábra

3. ábra Temetőrészlet

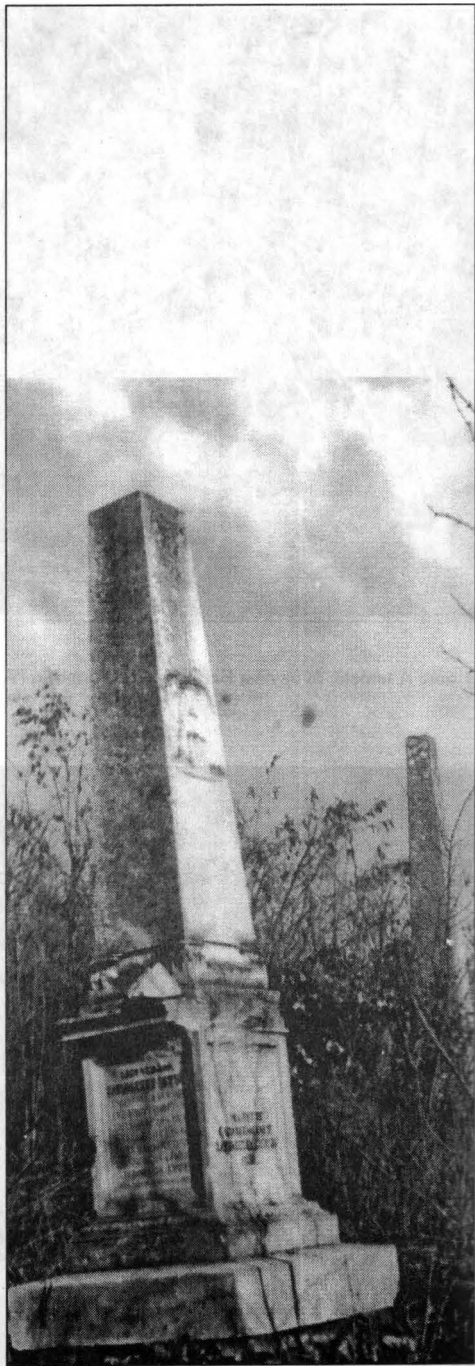
4. ábra A temető és egyben Barót egyetlen tumbája (9. sz. sír)

5. ábra DEBICZKI Mihály gyógyszerész síremléke (25. sz. sír)

6. ábra Dr. SIMONFY Sámuel síremléke (1. sz. sír)

7. ábra Ifj. ZATHURECZKY István síremléke (10. sz. sír), háttérben id. ZATHURECZKY István obeliszkje (7. sz. sír)

8. ábra Katharina WELL ... síremléke (3. sz. sír) az egyetlen német feliratú síremléke a temetőnek

